

**Економічне обґрунтування виробничого циклу у підприємствах по
виробництву свинини за умов адаптації галузі до вимог СОТ**

Клименко Л.В.,

викладач кафедри менеджменту зовнішньоекономічної діяльності

Уманський державний аграрний університет

***Анотація.** На основі теоретичних, методичних і прикладних аспектів економічно обґрунтовано вплив технологічних факторів виробництва (серед яких основними є породи тварин, збалансованість кормових раціонів, організація та умови утримання, мікроклімат у тваринницьких приміщеннях) на скорочення тривалості виробничого циклу у спеціалізованих комплексах по виробництву свинини Черкаської області з урахуванням сучасних інтеграційних процесів України до міжнародних економічних структур.*

В умовах інтеграції України до міжнародних економічних структур основним завданням агропромислового комплексу є нарощування об'ємів виробництва конкурентоспроможної на світовому ринку сільськогосподарської продукції. Це обумовлює пошук нових інтенсивних напрямів розвитку свинарства, застосування енерго- та ресурсозберігаючих технологій, впровадження інноваційно-інвестиційних моделей виробництва продукції.

Свинарство України функціонує в умовах глибокої економічної кризи, яка обумовлена адаптацією галузі до ринкових умов та реформуванням сільськогосподарських підприємств. В результаті зменшення чисельності поголів'я тварин, порушення селекційно-племінних основ розвитку тваринництва, нераціонального використання кормів, зниження середньодобових приростів, збільшення затрат праці, відсутності паритету цін на сільськогосподарську та промислову продукцію, недостатнього рівня державної підтримки тваринництва для виробничого циклу галузі характерні

значні перевитрати сировинних, матеріальних, енергетичних та трудових ресурсів. Тому вирішення проблеми скорочення тривалості виробничого циклу та нарощування обсягів виробництва свинини за умов підвищення ефективності галузі є актуальною і потребує наукового дослідження.

Науково-теоретичні та методичні аспекти виробничого циклу, зокрема розвитку і підвищення економічної ефективності свинарства, досліджували вітчизняні та зарубіжні вчені й науковці, серед яких слід відзначити: Андрійчука В.Г., Бугуцького О.А., Геймора М. М., Герасимова В.І., Меселя-Веселяка В.Я., Рибалка В.П., Свиноуса І.В., Старикова А.А., Шияна Д.В., Шпичака О.М. та інших.

Разом з тим потребують системної розробки методичні та прикладні питання відносно пошуку резервів скорочення тривалості виробничого циклу свинарства, що обумовить не лише ефективність відтворення та виробництва але й сприятиме підвищенню конкурентоспроможності свинини на внутрішньому та зовнішньому ринках.

Виробничий цикл – це календарно-плановий показник, який є важливим для визначення рівня організації та ефективності господарської діяльності. Він обчислюється для однієї або визначеної групи тварин, що вирощуються одночасно і характеризується щільністю та неперервністю технологічних процесів виробництва (парування та опорос, вирощування підсисних поросят, поросят після відлучення, ремонтного та відгодівельного молодняку галузі). Складовими виробничого циклу є затрати часу на виробництво та перерви [1].

Тривалість виробничого циклу у спеціалізованих підприємствах по виробництву свинини ($\Pi_{\text{посл}}$) за промисловою технологією визначається за формулою:

$$\Pi_{\text{посл}} = n \sum_1^m T; \quad (1)$$

де n – кількість тварин у групі; m – кількість операцій; T – час виконання операцій.

Економічна сутність виробничого циклу виражається кругообігом оборотних коштів. Економічна ефективність використання оборотних коштів у

свинарстві характеризується прискоренням їх оборотності та визначається як середньозважений показник доходів та витрат у виробничому циклі.

Ефект прискорення оборотності виражається у вивільненні, зменшенні потреби в оборотних коштах у зв'язку з поліпшенням їх використання. Сума вивільнених у результаті прискорення оборотності оборотних фондів ($\Delta S_{\text{ноз}}$) визначають за формулою:

$$\Delta S_{\text{ноз}} = \text{РПзв} / 360 (\text{Тоб.баз} - \text{Тоб. зв}), \text{ грн. ;} \quad (2)$$

де РПзв – обсяг реалізованої продукції у звітному році, грн.; Тоб.баз, Тоб.зв – середня тривалість одного обороту оборотних фондів, відповідно у базовому і звітному роках, днів [2].

Основним методом аналізу виробничого циклу є балансовий за допомогою якого здійснюють співставлення суми фактичної тривалості виробництва свинини з розрахунковою величиною, яку визначають з урахуванням умов прогресивної технології і організації виробництва. Різниця між фактичною і розрахунковою величинами є резервом скорочення тривалості виробничого циклу свинарства.

Свинарство – як високотоварна галузь сільськогосподарського виробництва, забезпечує населення багатьох країн енергетично-цінними продуктами харчування. Незважаючи на те, що свинину окремі нації і навіть регіони не споживають (з релігійних та інших причин), у загальному виробництві м'яса її частка у 2005 р. становила 102,7 млн. т (38,5%). Ринок свинини провідних країн світу (США, Данії, Бразилії, Іспанії та ін.) характеризується динамічним розвитком, застосуванням інтенсивних енергозберігаючих технологій, зростанням виробничих потужностей, постійним підвищенням продуктивності тварин і забезпечує стійке нарощування виробничих показників галузі [3].

В Україні найбільшого розвитку свинарство набуло в період 1970-1990 рр., коли обсяги вирощування свиней досягли 1,5 млн. тонн живої ваги, при поголів'ї понад 21 млн. голів. Але за останні роки внаслідок адаптацією галузі до ринкових умов та реформуванням сільськогосподарських підприємств, введення орієнтованих, а пізніше вільних цін, які не відшкодовували навіть витрати на виробництво, свинарство характеризується значними кризовими

явищами. З 1990 по 2007 рр. поголів'я свиней в Україні у всіх категоріях господарств скоротилось на 12,3%, хоча середньодобові прирости і зросли на 28,4%, проте виробництво свинини в живій вазі зменшилось на 62,3%, споживання м'яса на одну особу – на 38,4% з одночасним ростом собівартості (928,1 грн. за 1 ц) та зменшенням цін реалізації (843,1 грн. за 1 ц) продукції, рентабельність підприємств становить - 9,2%, що на 29,9 пункта менше рівня 1990 р [3, 4].

Свинину виробляють в усіх регіонах України, найінтенсивніше – в господарствах Лісостепової зони. Близько 15% свинини даної природно-кліматичної зони зосереджено в Черкаській області, де з 1990 по 2007 рр. кількість поголів'я зменшилось до 495,5 тис. голів, середньодобові прирости зросли до 313 г, а виробництво свинини знизилось до 16,6 тис. т у забійній вазі, що обумовлено значним зменшенням чисельності підприємств з виробництва свинини, використанням генетичного потенціалу на 15-20% від норми та низькою окупністю кормів.

Поряд із зменшенням поголів'я в підприємствах області значно знизився рівень концентрації виробництва. Якщо в 1991 р. на одне підприємство припадало в середньому 1263 гол., то в 2005 р. лише 631 гол. Результати проведеного групування на базі підприємств по виробництву свинини Черкаської області свідчать, що рівень ефективності виробництва в значній мірі залежить від концентрації галузі [3].

У сільськогосподарських підприємствах України розводять свиней понад 15 різних порід, а також спеціалізованих типів і ліній. Наявність такої кількості порід та генотипів пояснюється насамперед необхідністю більш ефективного використання природних умов різних регіонів країни, а також широким впровадженням схрещування та гібридизації. Найбільш поширеною породою є велика біла (78,4%).

Однією з основних причин екстенсивного ведення галузі свинарства на сучасному етапі залишається кормова проблема. При годівлі свиней у господарствах різних кліматичних зон застосовують раціони з різним рівнем

концентратів, соковитих та грубих кормів, але в кожному випадку основним джерелом надходження енергії є концентровані корми із злакових культур [1].

На регіональному рівні кращих економічних показників розвитку галузі досягнуто ТОВ “Черкаська м'ясна компанія” на базі свиногомплексу ”Мар'янівський”(рис. 1).

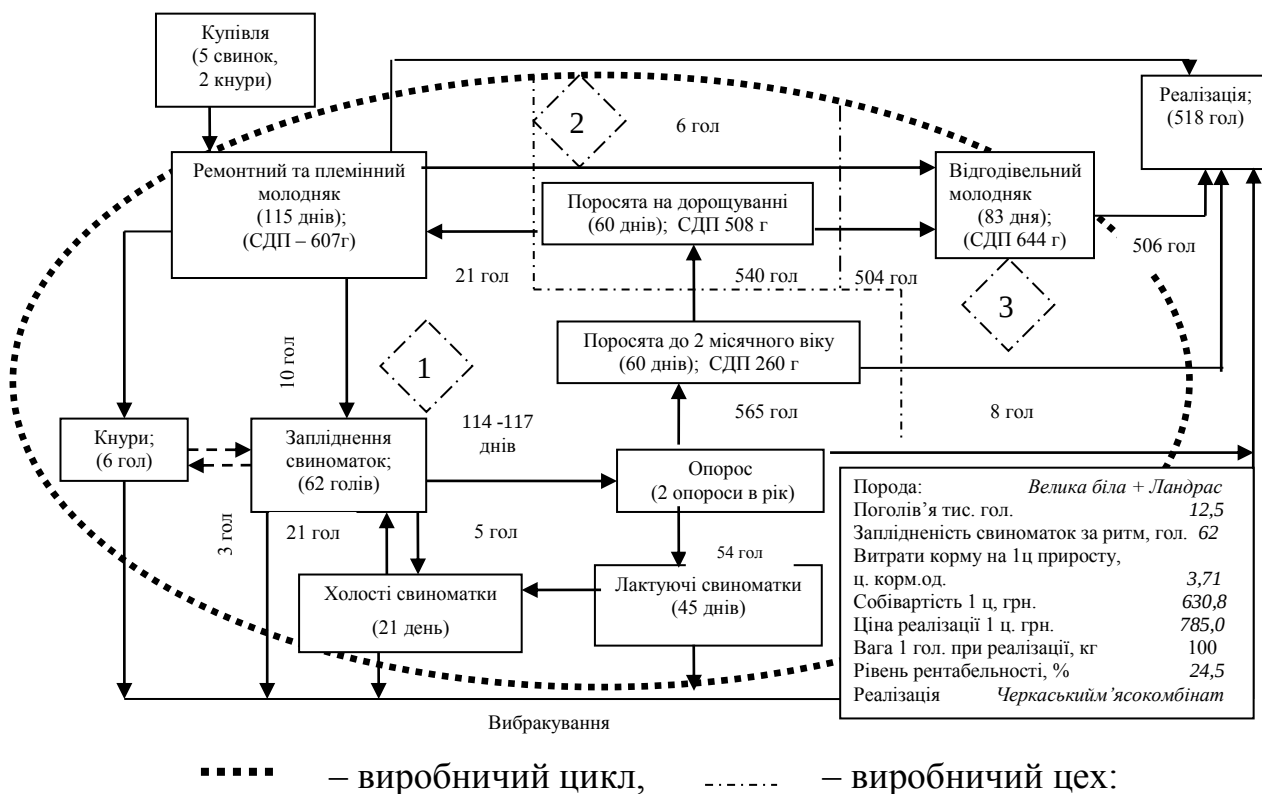

Рис. 1. Схема виробничого циклу свиногомплексу “Мар'янівський” у 2007 р.

Внаслідок впровадження ресурсозберігаючої технології виробництва, відповідної селекційної роботи та забезпечення всіх статеві-вікових груп тварин повноцінними кормами, постійним контролем за мікрокліматом у приміщеннях на свиногомплексі “Мар'янівський” отримують по 2-2,2 опороси з виходом ділових поросят – 18-20 голів за середньодобових приростів поросят-сисунів – 260 г, на дорощуванні – 508 г, на відгодівлі – 644 г.

В результаті проведених досліджень виявлено, що на загальну тривалість виробничого циклу свинарства значною мірою впливає тривалість відтворного циклу у свиноматок та вік відлучення поросят. У свинарстві застосовують три строки відлучення поросят: у 35-, 45- та 60-денному віці. Переваги раннього відлучення поросят полягають в скороченні втрат живої ваги свиноматок з 42,8

до 24,2 кг, загальних витрат кормів на вирощування одного поросяти до 60-денного віку з 80,1 до 59,8 корм. од. та скорочення інтервалу між опоросами з 183,1 до 157,6 днів.

За допомогою балансового методу дослідження фактичної тривалості виробничого циклу у свинокомплексах “Мар’янівський”, “Поляна” та АТ “Русь” визначено, що виробничий цикл свинокомплексу “Мар’янівський” менший на 19 та 39 днів порівняно з свинокомплексами “Поляна” та АТ “Русь” відповідно, а рівень його рентабельності вищий на 0,7 та 3,7 пункта ніж у АТ “Русь” та “Поляна” (табл. 1).

Таблиця 1

Економічна ефективність виробничого циклу свинини у
сільськогосподарських підприємствах Черкаської області у 2007 р.

Показники	“Мар’янівський”	“Поляна”	“Русь”
Тривалість виробничого циклу, днів	334	353	373
Середньорічне поголів’я, тис. голів	12,5	5,9	12,6
Середньодобові прирости поросят, г			
0-2 місяців	260	241	255
2-4 місяців	508	516	495
на відгодівлі	644	636	450
ремонтний молодняк	607	516	426
Вік досягнення ваги 100 кг, днів	203	206	242
Запліднення свиноматок за ритм, гол	62	56	66
Одержано за один опорос поросят, голів			
- від основних свиноматок	10,7	9,9	10,1
- від разових та перевіряючих	8,2	8,5	8,5
Кількість опоросів в рік	2,0	1,9	2,0
Період відлучення від свиноматки, днів	45	60	45
Затрати кормів на 1 кг приросту, корм. од*	3,71	4,03	3,91
Реалізовано свинини, ц	518,0	475,9	531,0
Вага тварин при реалізації, кг	100	106	100
Собівартість 1 ц свинини, грн.	630,8	650,8	633,9
Повна собівартість, тис. грн.	326,7	309,7	336,6
Реалізаційна ціна 1 ц, грн.	785,0	785,0	785,0
Виручка від реалізації свинини, тис. грн.	406,6	374,4	416,8
Прибуток (збиток), грн.	79,9	64,7	80,2
Рівень рентабельності, %	24,5	20,8	23,8

*Корми куповані у ВАТ “Агро-Рось” Черкаської області

На основі методики оцінки оборотності оборотних коштів розраховано, що у свинокомплексі “Мар’янівський” коефіцієнт оборотності становив 1,05 обертів, а тривалість обороту – 342 дні, а у АТ “Русь” – 0,94 обертів в рік та 381 дні, відповідно.

При порівнянні даних по свинокомплексу “Мар’янівський” та АТ “Русь” виявлено, що економічний ефект в підприємствах потужністю 12 тис. голів в рік від скорочення тривалості виробничого циклу на один день становить 41,2 грн.

Головними умовами впровадження інтенсивних технологій виробництва свинини є організація потокової системи виробництва та удосконалення системи утримання тварин. Найбільш прогресивною для товарного виробництва є потокова (конвеєрна) технологія виробництва свинини, яка рекомендована комплексам та спецгоспам із обсягом виробництва не менше 12 тис. відгодівельних свиней. На підприємствах за такої технології виробництва, з метою скорочення тривалості виробничого циклу галузі, створюються найбільш сприятливі умови для підвищення ефективності використання приміщень, машин та механізмів, трудових і матеріальних ресурсів [3].

Найбільшу частку витрат у свинарстві (65% і більше від загальної собівартості свинини) складає вартість кормів. За біологічними особливостями та в умовах відповідної технології виробництва на 1 ц приросту живої маси свині витрачають не більше 400-450 корм. од. При неповноцінній і незбалансованій годівлі, в залежності від статевих-вікових груп, ці витрати збільшуються у 1,5-2 рази. Основним напрямом розвитку кормовиробництва є підвищення урожайності, поживності сільськогосподарських культур та зниження їх вартості. Це сприятиме скороченню затрат кормів на одиницю продукції, зменшенню грошових витрат на придбання кормових добавок і підвищенню ефективності виробництва в цілому [5].

Основними чинниками ефективного використання маточного поголів'я та впровадження ресурсозберігаючих технологій виробництва свинини є удосконалення технології відтворення свиней шляхом відповідного комплектування стада, створення його оптимальної структури, бракування

маточного поголів'я та його ремонт, розробка й виконання планів підбору, проведення парування (осіменіння) тварин згідно з технологією виробництва і зоотехнічними вимогами, максимальне скорочення тривалості холостого періоду [1].

З урахуванням досягнутого високого генетичного потенціалу продуктивності свиней та стану матеріально-технічної бази господарств вони спроможні досягти такого рівня показників: інтенсивність використання основних свиноматок – 2-2,5 опороси за рік, кількість поросят при відлученні – 9-10 голів за опорос, рівень середньодобових приростів на відгодівлі – 650-700 г, витрати кормів на 1 кг приросту – 3,8-4,5 корм. од. (3,16-3,75 кг сухого комбікорму), прямі затрати праці на виробництво 1 ц свинини – 2,0-2,5 люд./год., доведення рівня рентабельності виробництва свинини до 70% і більше.

Входження України в міжнародні економічні структури зобов'язує забезпечити доступ продукції інших країн на національні ринки, орієнтувати торговельну політику у відповідності до міжнародних правил, стандартів, норм виробництва та реалізації продукції, ціноутворення, імпортного та експортного режиму [6]. З цією метою національним товаровиробникам необхідно впроваджувати передові ресурсо- та енергозберігаючі технології виробництва, знижуючи собівартість продукції та підвищуючи прибутки, що сприятиме підвищенню економічної ефективності та конкурентоспроможності галузі.

Отже, скорочення виробничого циклу свинарства – одна з головних умов впровадження ресурсозберігаючих технологій, які дозволяють збільшити обсяги виробництва свинини, скоротити витрати кормів на одиницю продукції, більш раціонально використовувати основні засоби виробництва та трудові ресурси за рахунок підвищення ефективності праці.

Список використаної літератури

1. Виробничий цикл у галузі свинарства: національний та світовий досвід / Дмитрук Б.П., Клименко Л.В. – К.: ЗАТ “Нічлава”, 2006. – 200 с.
2. Олійник О.В. Циклічність відтворювального процесу в сільському господарстві: Моногр./ Харк. нац. аграр. ун-т ім. В.В. Докучаєва. – Х., 2005. –

3. Писаренко В.В., Дубенець М.В. Ринок м'яса свиней: стан та прогноз розвитку // Економіка АПК. – 2006. – №2. – С. 119-122.

4. Статистичний збірник “Тваринництво України” за 2006 рік / Державний комітет статистики України: За редакцією Ю.М. Остапчука. – К., 2007. – 223 с.

5. Данчук В. Шляхи підвищення продуктивності свинарства // Тваринництво України. – 2000. – № 7-8. – С. 2-3.

6. Кобут І.В., Шевцов О.Л. Оцінка впливу вступу України до СОТ на окремі ринки сільськогосподарської продукції // Економіка АПК, – 2007. – № 1. – С. 127 - 135.

На основе теоретических, методических и прикладных аспектов экономически обосновано влияние технологических факторов производства (среди которых основными являются породы животных, сбалансированность кормовых рационов, организация и условия содержания, микроклимат в животноводческих помещениях) на сокращение длительности производственного цикла в специализированных комплексах по производстве свинины Черкасской области с учетом современных интеграционных процессов Украины к международным экономическим структурам.

*On the basis of theoretical, methodical and applied aspects **economic** there is grounding influence of technological factors of production (among which the breeds of animals, balanced of forage rations, organization and terms of **maintenance**, microclimate, in the stock-raising apartments **are basic**) on **reduction** of duration of production cycle in the specialized complexes after production of pork of the **region** taking into account the modern integration processes of Ukraine **to** the international **economic** patterns.*